

ПЕРЕДМОВА

Радянська археологія за останні двадцять років пройшла великий і славний шлях розвитку. Із речознавчої науки, якою переважно була археологія до Великої Жовтневої соціалістичної революції, вона перетворилась на справжню історичну науку.

Озброєна вченням Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна про історію розвитку суспільства, радянська археологія вбачає єдиний зміст своєї роботи в тому, щоб на основі пам'яток матеріальної культури висвітлити стародавню історію людства, особливо на тих її етапах, для яких речові пам'ятки є єдиним історичним джерелом.

На цьому шляху радянські вчені домоглися великих досягнень. За роки радянської влади зроблено надзвичайно багато археологічних відкриттів, що значно перевищують об'ємом і значенням відкриття всього XIX і початку XX ст. ст.

Польові і дослідницькі досягнення радянських археологів удостоєні визнання партії та уряду: ряд робіт був відзначений Сталінськими преміями.

Головну свою увагу радянські археологи скерували на вивчення питань виникнення, ранньої історії та культури слов'янських народів, а також інших народів СРСР. Ця галузь нашої стародавньої історії була до останнього часу найменше вивчена і найбільше засмічена ворожими теоріями.

Радянська археологія розвивалась і просувалась уперед в неухильній боротьбі з буржуазною наукою, з расистськими, міграціоністськими та іншими ворожими теоріями, з спробами буржуазних вчених фальсифікувати стародавню історію.

Археологи Української РСР, разом з археологами Москви, Ленінграда і всіх братніх республік, внесли і продовжують вносити свій сильний вклад у загальну справу побудови радянської історичної науки.

Археологи Української РСР, територія якої насичена великою кількістю пам'яток минулого, провадять значну роботу щодо розшукування і вивчення нових пам'яток та їх історичного пояснення.

В останні роки колектив Інституту археології Академії наук Української РСР напружено працює над підведенням підсумків усіх попередніх історико-археологічних досліджень на Україні, над висвітленням стародавньої історії населення нашої республіки на засадах марксистсько-ленінського вчення.

У своєму журналі „Археологія“, перші два томи якого видані у 1947 і 1948 рр., Інститут публікує роботи, що мають актуальне значення для вивчення стародавньої історії нашої Батьківщини. Вміщуючи в цих томах праці, в яких висвітлені результати найважливіших польових і дослідницьких робіт, інститут прагне ввести їх у науковий ужиток для широкого використання цих нових матеріалів і нових відкриттів нашими істориками і археологами. Якими б малими не були часом ці результати, вони все ж сприяють просуванню вперед усїєї нашої радянської археології.

Третій том журналу „Археологія“, що переважно присвячений питанням стародавньої історії східних слов'ян, має такі ж завдання.

В окремих статтях цього тома висвітлюються питання економіки і суспільного ладу слов'янських племен першої і початку другої половини I тисячоліття н. е.

У статті М. Ю. Брайчевського розкривається значення знахідок римських монет на території Української РСР для вивчення соціальної структури у слов'ян ранньоантського часу. У цій статті доводиться існування у слов'янських племен широкого внутрішнього обміну, засобом якого були римські і, що найістотніше, частково монети місцевого карбування. Скупчення багатств в одних руках, про що яскраво промовляють знайдені великі скарби, свідчать про процес майнового та соціального розшарування у ранніх слов'ян.

Матеріали, що публікуються в посмертній статті В. А. Грінченка, мають виключний інтерес для вивчення досі мало вивчених питань історії матеріальної культури племен Східної Європи VII—VIII ст. ст. н. е. Пам'ятки ці, виявлені коло с. Вознесенки, Запорізької області, є важливим джерелом для судження про соціальну структуру і зовнішньо-політичні зв'язки населення Наддніпрянщини. Стаття В. А. Грінченка, у зв'язку з смертю автора, лишилась недоопрацьованою в історичному відношенні. Проте редакція журналу, урахувуючи цінність вміщеного в ній нового фактичного матеріалу, вважає можливим видати її так, як вона була написана автором.

Вивчення древньоруських міст, піднесене на велику височінь радянською археологією, представлено у цьому томі роботою В. Й. Довженка „Огляд археологічного дослідження древнього Вишгорода за 1934—1937 рр.“. Видання цієї роботи редакція журналу вважає цілком своєчасним і необхідним, оскільки ще перед Великою Вітчизняною війною силами київських і московських археологів були зроблені значні археологічні дослідження древнього Вишгорода. Результати цих розкопок лишились неопубліковані. Крім того, В. Й. Довженок провадив додаткові розкопки Вишгородського городища в 1947 р. У цій статті автор подає підсумки археологічного дослідження древнього Вишгорода в зазначені роки.

Б. О. Рибаків і Д. І. Бліфельд у своїх статтях знайомлять з дослідженнями чернігівської княжої печатки XI—XII ст. ст., знайденої в 1947 р. під час розкопок древнього Белгорода. Хоч автори висловили різну думку про час походження вивченої ними пам'ятки, проте вони погоджуються в тому, що печатка належить чернігівським князям XI—XII ст. ст. Зважаючи на новизну пам'ятки і на те, що чернігівські князівські печатки зазначеного часу ще не вивчені, редакція журналу вважає потрібним опублікувати й ці статті.

Крім того, в цьому томі вміщені дві статті — Є. Ю. Кричевського та В. М. Даниленка, присвячені історико-археологічним темам первісно-общинного періоду.

Стаття „Про відносну хронологію пам'яток трипільської культури“ була написана покійним автором, Є. Ю. Кричевським, ще до Великої Вітчизняної війни. У ній підсумовані матеріали багатьох доповідей і виступів автора, що мали значний вплив на розвиток уявлень радянських археологів про трипільську культуру. Хоч деякі положення роботи Є. Ю. Кричевського у світлі найновіших даних можна вважати дискусійними, редакція визнала за свій обов'язок вмістити дану статтю як по-смертну працю видатного радянського вченого.

Стаття В. М. Даниленка є першим узагальненням сучасних знань про ранній неоліт південної Ніддніпрящини. Вона містить публікацію і спробу історико-археологічного освітлення ранньонеолітичних пам'яток порожистої частини Дніпра. Автор вводить в науковий ужиток дані про найстародавнійший етап неоліту в степовій смузі території Української РСР і доводить, що він лежить в основі явищ розвинутого неоліту, який склався тут наприкінці IV — на початку III тисячоліття до н. е.

Крім зазначених дослідницьких статей, у III томі журналу „Археологія“ вміщено декілька публікацій нових археологічних матеріалів, які доповнюють археологічну карту Української РСР.

Редакція вважає, що III том журналу „Археологія“, як і попередні томи, сприятиме ще глибшому вивченню історії та культури східно-слов'янських племен і древньоруських міст, а також усіх тих племен, які колись жили на теперішній території Української РСР у дослов'янські часи.